

ОБРАЗ УКРАЇНЦЯ І РОСІЯНИНА В УКРАЇНСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ ЗА СЕРІАЛОМ *ОСТАННІЙ МОСКАЛЬ*

ЕМІЛЬ ХРУЛЬ

Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні

THE IMAGE OF UKRAINIANS AND RUSSIANS IN UKRAINIAN CINEMATOGRAPHY (REGARDING *THE LAST MOSKAL* TV SERIES). The article examines the stereotyped image of Ukrainians and Russians revealed in *The Last Moskal* TV series (2015). The Ukrainian production contains a wide variety of stereotypes and cultural scripts and thus presents a potent opportunity to analyse contemporary popular symbols and plots of the Russian-Ukrainian cultural discourse.

Keywords: stereotypes of Ukrainians and Russians, *The Last Moskal* (*Останній москаль*) TV series, cultural scripts, Ukrainian/Russian comicality.

*Люди змінюються, а з ними і культура – пише в своїй роботі Ю. Лотман, дослідник російської культури. Науковець відмічає, що потрібно уявити собі, як жили люди, який світ їх оточував, які були їхні загальні і моральні уявлення, їхні службові обов'язки, звичаї, одяг, чому чинили так, а не інакше (Лотман 1994: 9). Суть вищесказаного зводиться до наступного: в даний час люди змінили свої звички і пріоритети. Загальновідомим є той факт, що люди все більше віддають перевагу перегляду кінофільмів, а менше читанню книг. Це стало приводом для того, аби звернути увагу на дуже популярний останнім часом серіал, як до джерела для вивчення сучасної культури як української, так і російської. *Останній москаль* – це український серіал. Таким чином, в цій статті знайшла своє відображення українська точка зору стосовно українсько-російських стосунків, комізм і культурні скрипти¹, які спробуємо розглянути і проаналізувати в цій роботі.*

¹ Культурные скрипты – это общеизвестные и обычно неоспариваемые мнения о том, что хорошо и что плохо и что можно и чего нельзя – мнения, которые отражаются в языке и поэтому представляют собой некоторые объективные факты, доступные научному изучению. По сути дела, теория культурных скриптов представляет собой расширение известного учения Ю. Д. Апресяна о *наивной картине мира* [см. Апресян 1974]. Семантические факты любого языка отражают в себе

Автор дотримується точки зору, що анекдоти мають дуже високу цінність для дослідження сучасної культури: *Безсумнівно, анекдот належить до найцінніших матеріалів для дослідження менталітету людини і сучасної культури. В анекдоті відображаються майже всі суспільні настрої, очікування та загальний світогляд людини і соціуму в цілому* – відмічає в своїй статті про українські анекдоти Олександра Цибульська. – *В останні роки анекдот як яскраве виявлення соціального настрою привертає увагу вчених. Його вивчають, передусім, у мовному (О. Потапова, А. Кожінова) та історико-культурному (Л. Корнева, Е. Якуб'як) аспектах* [Cybulska 2013: 25].

Розпочнемо з короткого опису змісту, при допомозі реплік із серіалу. Отже, в серіалі розповідається про пригоди молодого хлопця, сина московського олігарха, який більшість часу проводить в клубах. Сам головний герой говорить про себе: *Я Валера, звичайний син, звичайного московського олігарха²*. На початку першого епізоду дізнаємось про Валеру і про стиль його життя: *Спортивні машини, елітні клуби, шикарні фотомоделі – в загальному все як у людей. Свято кожного дня*. Валера і його друзі чують в клубі новину по телебаченні, що: слідчі органи звинуватили його батька, Дмитра Петрука, у створенні фінансової піраміди та присвоєнні одного мільйона рублів російських громадян. На цю інформацію Валера реагує скептично і пояснює тим, що це *Програма розіграш!*. Після цього він отримує повідомлення по мобільному від батька, з наказом дотримуватись його вказівок. На нього чекає в обумовленому місці рюкзак з доларами та з інструкціями подальших дій. З того моменту розпочинаються пригоди москвича, який шукає за наказом батька прихисту в Україні, а точніше в Карпатах. А також цілий ряд ситуацій, що стали результатом культурного шоку.

В коло проблем, входить питання про те, як бачать один одного українці і росіяни. В першу чергу зазначимо рамки дослідження, а пізніше представимо аналіз зібраного матеріалу. Також варто додати, що визначення росіяни і українці не зовсім точне, оскільки в серіалі представлені лише дві групи цих країн: москвичі і жителі української частини Карпат. Для того, щоб було легше проаналізувати і розібратися в представленому матеріалі, пропонується розподіл зібраних даних на наступні групи:

1. як бачать росіяни українців;
2. як представлені українці в серіалі;
3. як бачать українці росіян;
4. риси росіян на прикладі Валери;
5. зміна Валери і його українські риси;
6. риси Стефка, які виділяють його серед інших українців.

некую наивную картину мира, которая если и не общепринята среди носителей данного языка, то по крайней мере общеизвестна: на каком-то уровне она кажется носителям языка естественной, потому что она запечатлена в самом языке. [Вежицкая 2002: 6–7].

2 Все цитати даються по першому сезону серіала Семена Горова *Останній Москаль* с 2014 года.

Перш ніж перейти до головної частини роботи, потрібно вказати і пояснити деякі елементи, що викликають культурний шок і розбіжність між представленими групами людей. По-перше, мова виступає найочевиднішим елементом, через який виникають непорозуміння. Здавалось би, що обидві мови дуже схожі, тим більше, що українська мова, так само як і російська, належить до східнослов'янської групи мов, однак, окрім деяких подібностей, знаходимо безліч відмінностей, а також інтерференцій. Між спорідненими мовами часто спостерігається міжмовна омонімія, тобто фальшиві друзі перекладача.³ В серіалі можна побачити два приклади мовної відмінності між двома мовами, які приводять до комізму. Перша ситуація: Марійка хвалиться перед Валерою, що колись отримала від Боді⁴ дуже красиві коралі в подарунок. Валера вирішує зробити такий же подарунок Ксенії, але проблема в тому, що він не знає що таке коралі. Він стає жертвою жартів Вані і Боді, які вчасно здогадуються, що Валера не знає, що коралі це намисто, і дають йому вертепну зірку для колядування. Інша ситуація стосується різниці між російським словом любити, яке також вживають українці, і українським словом кохати: *Ксенія, я тебе не люблю... тому що любити можна футбол, ковбасу і кішок, а те почуття, яке я відчуваю до тебе ви...ми називаємо його..., в загальному я тебе кохаю.*

Яскравою відмінністю є також словесні образи. Наприклад, *дичина гуцульська, бандерівець, хохландія* (від слова хохол, визначення заселеної території) цими визначеннями називають росіяни українців і хохли, *кацапська морда* – українці росіян. Українці називають росіян також москалями: *Уяви собі, Валера, ведмідь з'їв москалика... як це називається? – символічно!*⁵ В наведеному прикладі словесна образа набирає більш образливий характер денотативної форми. Необхідно підкреслити, що слово *хохол* вживається як в стосунку до росіян, так і в стосунку до українців.

Без сумніву, яскраві відмінності в ментальності обох народів можна побачити в розмові Ксенії (українки) з Валерою про весільні традиції: *У нас є традиція вінчання в національному одязі і цей одяг передається з покоління в покоління. В Україні є ще одна традиція, можна не розписуватися офіційно. Багато хто лише просто вінчаються в церкві, а штамп в паспорті без потреби.; В Москві також є традиція, купити плаття по-дорожчє, а після весілля спробувати впарити [продати] його кращій подрузі, так із покоління в покоління – суворий звичай московських загсів.*

А тепер перейдемо до головної частини статті.

3 Как отмечает Виктор Виноградов, „омоформия” – это случаи „одинакового звучания” при „несовместимости значений” не в слове в целом (как совокупности всех его грамматических форм), а лишь в какой-то части его форм. Межъязыковую омонимию часто называют ложными друзьями переводчика, чаще всего в литературе по переводу, но существует также целый ряд других названий, выступающий в русском языке для обозначения этого явления: ложные эквиваленты, междуязычные аналогизмы, псевдоинтернационализмы, псевдоэквивалентные пары слов (к примеру, в английском языке это лингвистическое явление определяется как: false friends, misleading words of foreign origin, deceptive cognates) [Chról 2014: 106–112].

4 Полные формы имен: Богдан, Валера, Иван, Мария (см. в *kurufin.ru*).

5 Комізм заключається в тому, що москаля з'їсть ведмідь, який є символом Росії і за стереотипами ведмеді скрізь ходять по містах і приязно грають на балалайці з росіянами.

Як бачать росіяни українців

По-перше, росіяни вважають Україну цивілізовано відсталою. Прослідкуємо це за наступними прикладами. Валера говорить Ксенії: *Я бачу, тут новини поширюються зі швидкістю фейсбуку... пробач... це така штука, щоб люди могли поширювати чутки не виходячи із дому*, Ксенія підморгує йому і саркастично відповідає: *Звичайно, звідки мені знати, біла людино, що таке фейсбук! А якщо у тебе є дзеркальце і буси, то я можу обміняти їх на золото. У відповіді Ксенії можна побачити гіперболічний образ України, який видається росіянам. Тут Валера виступає перед Ксенією в ролі конкістадора із Старого Світу, більш розвинутого, а Ксенія – в ролі корінного жителя Нового Світу.*

По-друге, Ксенія з Валерою йдуть на дискотеку до Малих Вуйок: *Там, [на дискотеці] м'яко кажучи, можуть четвертувати. – це звичайно не Москва! – Ні, чому? Дуже навіть схоже на Москву! Правда на Москву 90-х.*

По-третє, образ України в очах росіян можна побачити в ситуаціях, пов'язаних з гангстерами із Москви, що приїхали за Валерою: *У тебе мізки закипіли? Нема чим голову прикрити? – Це маскування, ти новин не дивишся? Підвісять нас замість новорічних іграшок на першій же ялинці! – Так новий рік же не скоро! – Чим довше будемо висіти, тим більша для них забава!; Валити звідси потрібно, поки весь правий сектор сюди не зібрався, а то привезуть нас тепленькими до себе в бункер, я таке кожного дня в московській пресі читаю! Всі ці уявлення пов'язанні з пропагандою в їхній країні, а також із загальною нестабільною ситуацією в Україні.*

Як представлені українці в серіалі

Українці представлені людьми емоційними, гостинними і відкритими один до одного, однак не приймають до себе москалів. Зрозуміти це можна з інформації, яку надає аеропорт, який розміщений посеред поля без будівель і злітних смуг: *Ми раді вас вітати, гостей нашого краю, і нагадуємо, що тут вам не Москва! Щоденно одягаються в регіональний одяг, до складу якого входить широкий шкіряний пояс (черес), безрукавка чи сердак і топірець. Таким топірцем Іван хотів покарати Валеру, коли той зіпсував працю Івана і дискваліфікував село Великі Вуйки із конкурсу на найкрасивіше і найпатріотичніше село.*

Україна здається дуже відсталою в розвитку країною, бачимо це в деяких ситуаціях. Яскраво виражено це на прикладі поїздки Валери через Україну. В старому автобусі їдуть українці з курми на руках, везуть продукти з базару. Везуть із собою вівцю, косу, вила в салоні транспортного засобу. П'ють і усміхаються. Контрастом для них виступає Валера, який одягнений по-іншому, із смартфоном в руці, за допомогою якого робить селфі (фотографію) з пасажирами.

Іншим прикладом можна вважати пробудження Валери в перший день в селі. Валеру будить Іван народним українським інструментом – трембітою. Потім зненацька поливає Валеру холодною водою із відра, називаючи це контрастним душем, пояснюючи: *це я на тебе вилив холодну воду, а у мене на душі тепло – це, звичайно, приклад неприязні до росіянина, а відсталість села виражається відсутністю ванної і кави, про що дізнаємося із слів Івана: кава це в Бразилії, а у нас в Карнатах...*

В селі не лише нема кави, але також і ліків. Там працює лише один фельдшер. Коли Валера захворів, то запитав свого дядька: *У вас які-небудь ліки є? – Є градусник і йод – А таблетки, антибіотики? імуномодулятори? – Валера, тут не нічний клуб, таблеток нема!* Тут також бачимо стереотип про те, що Москва це розпусне місто.

Як і по всій Україні тут присутня корупція. Гангстери із Москви дають поліцейському зоо доларів: *За такі гроші, я все своє управління на ноги підніму, армію і бойову авіацію – Що, серйозно? – А як же! Це ж одна і та сама людина.* В даному висловлюванні бачимо також, що державні служби також на відсталому рівні.

Іншим прикладом є голова сільської ради Великих Вуйок Василь Васильович Микитюк. У нього нема комп'ютера, а лише стара друкарська машинка та школа, яка чекає на обіцяні комп'ютери із міністерства, які стали би першими в селі. Видно це також із коментаря щодо призу за перше місце у вищезгаданому конкурсі – 72-дюймовому телевізору: *Навіщо нам телевізор, якщо до найближчого села з доступом до телебачення 100 кілометрів? – А ми повісимо телевізор у нашому клубі і почепимо на ньому портрет Тараса Шевченка в 72 дюйми.*

Любов до Шевченка спостерігається також в ситуації, коли всі жителі села майже не розтерзали Валеру, а той спокутує провину наступними словами: *Шановні панове гуцули! – Я пас ягнята за селом Чи то так сонечко сіяло, Чи так мені чого було? Мені так любо, любо стало⁶,* після яких голова села цілує його в лоб, говорить щоб пробачили людині і приймає його в громаду.

У вищесказаному розкривається також інша риса українців: патріотизм і гордість за свою країну. Патріотизм проявляється в сцені, в якій всі дізнаються, що батько Валери вкрав гроші: всі кричать *Ганьба! Син злодія!*, але Валера знову висловлюється: *мені соромно, що він обікрвав всю Москву і всю Росію,* після цих слів всі кричать: *Герою слава, син героя!* Із цього розуміємо, що означає для українців патріотизм. Це ненависть до всього що російське, оскільки Росія сприймається як агресор. Також сильні почуття і підтримка для громади. В цьому фрагменті бачимо також контраст між Валерою, представником Москви, і жителями Великих Вуйок. Він хитрий і сучасний, а вони наївні, легковірні і старомодні. Вони вірять, що Валера приїхав в їхнє село, аби помирити Івана з братом, який виїхав до Москви. На відміну від Москви, тут всі про всіх все знають, і кожний один одному допомагає: *Ми не в Москві, тут вітер змінився і вже всі знають хто чим снідав.* В селі живуть дружно і мирно, єдиною чорною вівцею є Стефко, про якого детальніше в наступній частині роботи.

Неприятнь до російського бачимо і в ситуації, коли старійшина села шукає дім для Валери: *Хто хоче потримати його у себе?* після цих слів всі піднімають руку, але старійшина додає: *Але на раді він повинен бути цілим і неушкодженим,* реакція очевидна, всі опустили руки, окрім Марійки. Цю рису було також видно коли Валера шукав село до якого прямував. На автостанції, до якої він приїхав із Москви, ніхто не хотів з ним мати справи, одна жінка навіть хрестилась. А один чоловік прокоментував: *Ось і до нас дібралась!*

6 Фрагмент стихотворення Тараса Шевченка *Мне тринадцати проходило.*

Інший приклад, який приведемо, це розмова про цінності Валери з Іваном: *Мужик сказав – мужик зробив! Ти що не мужик? – Я гуцул! А мужик сказав, а для москаля зробив зовсім інше!*

Патріотизм народу прослідковується в наступній ситуації: в багатьох залишилось дещо після війни: *Ти запитай свого дядька, що його батько робив в таких ситуаціях!* (гангстери зловили і закрили в сараї голову села, Валеру і Івана). Після слів голови села, Іван дістає воєнну партизанську зброю свого діда.

Наступним аспектом в образі українців з точки зору автора є феномен алкоголю. Бодя сам виготовляє горілку. *Ти вже з понеділка розпочинаєш пити?* – сварить чоловіка Марійка, і заставляє віддати їй пляшку, але пізніше Бодя дістає ще одну із-під столу. Самогон є особливим елементом в діалозі жінок з чоловіками, який має функцію тиску. Марійка страшить Івана, який не хоче допомагати ремонтувати дім для Валери, що знищить весь запас алкоголю Боді, і Іван зразу ж береться за роботу.

Наступна ситуація, в якій бачимо роль алкоголю, проявляється коли Валера захворів. До Валери приходить фельдшер, за візит якого і за ліки, Іван платить пляшкою горілки. Алкоголь функціонує як валюта чи цінний товар обміну в бартері. В іншій ситуації лікар допомагає вийняти із тіла Стефка дріб, після операції настає особлива дезінфекція: випиває горілку. Такий ритуал повторюється коли Іван ранив свою руку.

Останнім прикладом, який показує ситуацію з алкоголем є момент, коли Валера шукає людину, яка б могла допомогти в роботі. Коли він знайшов потенційну людину, виявилось що це лише штани механіка напхані соломною, які лежали під трактором, а сам механік вже спав під стіною з пустою пляшкою.

Останнім аспектом, який тут розглядається, буде питання зустрічей хлопців з дівчатами. Валера запитує у магазині: *Що у вас хлопці купують, коли ідуть на зустріч з дівчатами [продавець вказує на насіння соняшника] – ого... сувора гуцульська романтика.* Дзюня⁷ запрошує Ксенію на зустріч: *Ксенія, а давай кудись підемо, я куплю пива, насіння і підемо до дубу, іншим разом: Приходь до дуба. Зустрінемося біля дуба.* Тут спостерігаємо відмінність між Москвою і українським селом, в Москві таким умовним місцем зустрічі був фонтан в ГУМі, звідси фраза, що ввійшла в російський фонд фонових знань: *В ГУМі, біля фонтана, який тут відповідає Біля дуба.* Коли Валера дарує Ксенії букет, діти сміються, а Ксенія пояснює: *Вони сміються, тому що вони звикли, що такими букетами годують кроликів!*

Як бачать українці росіян

В наступній частині розглянемо відношення українців до росіян. Найбільш яскравим прикладом відношення жителів села до московського відвідувача є фрази: *Ти бачив? – все в них не як у людей, москалі!; Цей москаль, ще малий! А приїде його тато, поставить нам тут залізобетонні паркани і будете тоді квитки до лісу купувати! Ганьба!, чи Як йому може бути тут добре, йому повинно бути тут*

7 Полная форма имени Евдоким (см. <http://kurufin.ru>)

холодно, голодно і самотньо!, Карпатський ліс тобі не Москва, тут нема вулиць і проспектів, тут є болота і ведмеді. Або в одній із перших сцен: *Дай Боже здоров'я! – сказав Дзюня – Що дати, я не зрозумів. – Це він, а хлопці говорили що турист, а то москаль!*, слова що випереджають ототожнення Валери як племінника: *Я не знаю за що це нам, але все одно дякую тобі Боже!* і жартівлива реакція Івана: *Давайте його приручимо, розведемо маленьких москаликів і будемо їх бити.*

Також яскраво виражена позиція однієї старої пліткарки, яка наступним чином коментує сварку Ксенії з Валерою: *Відшила вона свого москаля, забирайся сказала, геть окупант, не буде тобі від мене більше любові, а спочатку він хотів від неї дітей, вона ж як подумала, що це будуть маленькі, але ж москалики...*

Батько Ксенії презентує таку ж позицію: *До тих пір, поки я живу на білому світі, не вийде моя дочка за москаля!... Відпустіть мене, я його не вб'ю, лише покалічу! – Ну що за дикість, може це мене спалите на кострі? – завелика честь для москаля карпатські дрова переводити.*

Таке ставлення до москвича частково виникає через забобони. Наприклад, зустріч Ксенії зі своїми учнями з Валерою: *Ось дивіться, це москаль московський елітний [номінує як тварину] – А можна до нього доторкнутись – Ні, торкатися і годувати не можна!* Пізніше Валера коментує: *А я все чекав, коли ти скажеш, він такий же як і ми, лише без хвоста.*

Стефко про релігійність росіян: *Люди добрі, лежить вже весь забинтований і кличе: священика! Щоб посповідатися перед смертю... – Який священик, він же із Москви, а у них в неділю не до церкви ходять, а до супермаркету... – Тоді лежить весь в бинтах і кличе: менеджера!*

Мабуть, єдину позитивну думку по відношенню до Валери спостерігаємо зі сторони Дзюні, який не знає, як правильно залицятися до дівчини і намагається наслідувати Валеру, але завжди невдало: *Видно не всі московські прийоми в селі працюють, отже, Дзюня відзначає, що способи залицяння москвича кращі.*

Видимую різницю між Валерою і жителями села є спосіб добування їжі: *Як ти вважаєш, звідки ця картопля береться? – З магазину! – Їжа добувається тяжкою працею!* В сільському магазині Валера викликав сміх, коли хотів купити курку: *А ну скажи ще раз що тобі потрібно?! – Курку – Якби я курми в селі торгувала, я б збанкрутувала. Цього добра у кожного під дверима стільки! Що це тобі ЦУМ? Ти б ще картоплі сказав!,* після чого йому радять у когось купити курку, і при цьому він сам повинен її зловити: *За ногу хапай, за ногу! Тут тобі не Макдональдс. Ця ситуація для місцевих жителів є розвагою.*

Риси росіян на прикладі Валери

Так як Валера москвич, він вважає, що за допомогою грошей можна всього добитися. Наприклад, коли зустрічає хлопців із села в лісі, думає, що зможе вийти сухим із води завдяки грошам: *А, ви продаєте квіти! І по чому сьогодні? Я купую всі.* Він, як і українці до росіян, відчуває неприязнь росіян до українців: *Мій дядько один із цих гуцулів? – тату забери мене звідси!*

Валера нічого не знає про нормальне життя, поза клубом і вічними вечірками, за якими сумує в селі і вони сняться йому по ночах. Він бачить уві сні село, перебудоване в московському стилі: бар як московський, вчителька Ксенія танцює стриптиз, а гуцули в національних костюмах п'ють з ним коктейлі. Лектор коментує: *Влаштував собі солодке життя, але Великі Вуйки це тобі не Москва хлопче!* В тузі за колишнім життям, Валера доходить до того, що влаштовує в своєму новому домі новосілля: *Першу коктейль-вечірку.* Але випадково влаштовує пожежу і не може нічого зробити: *Я б погасив... але, ніде не було вогнегасника,* Валера звик до високих технологій і без них не може обійтись.

На думку жителів села, москвичі не вміють працювати. Те ж саме визнає Валера: *Вибач дядьку, але працювати це не моє, працюють лише лохи!* – *Що? То значить мене і все село, як ти назвав?,* а також планує: *Давай знайдемо робітника, буде нам їжу добувати цією тяжкою працею...* – *А для чого шукати, тобі гроші треба...?* – *Ви що москвичі, нас лише гастарбайтерами бачите? Ще мене таджиком назви!* Валера байдикує і хоче отримати вигоду без будь-яких зусиль, що повністю суперечить прийнятому порядку в селі – без роботи нема їжі. Валера відчуває себе білим колоністом на канікулах в Африці, до якої порівнює село: *Чисте повітря, гарний пейзаж, місцеві пахнуть як коні, одним словом все створено для того, щоб відчутти себе на відпочинку білою людиною!*

Зміна Валери і його українські риси

Валера є героєм романтичним, який протягом всього серіалу переживає внутрішню зміну. І по-правді він не до кінця росіянин, про що говорить дядько: *У кого нема брата, у того нема і племінника!, Він на 50% мій племінник і на 50% москаль, значить винен і Він ніякий не москаль! У нього мама і тато українці, а те що він народився в Росії, це так Боженька невдало пожартував! Ви знаєте, що нас українців відрізняє від інших? Те, що ми можемо відчувати один до одного.* В першому висловлюванні говорить про Валеру негативно, а у другому захищає його.

На думку Дзюні, навіть із москаля може вийти благополучна людина: *Бачиш, робота із мавпи людину зробила, дивись, може і з москалика також зробить!* Безперечно він правий, і Валера починає змінюватися завдяки любові. Марійка сварить Валеру, коли той втікає із села: *Куди зібрався? Наробив всього, наобіцяв і втікає. Ой... справжній російський чоловік.* – *Справжній чоловік від свого кохання ніколи не відмовиться. А по-справжньому потрібно все робити. Всі твої родичі – гуцули – такими були. А ти – гуцул, чи так собі московський приїжджий, вирішуй сам!* В цьому висловлюванні утримується також контрастний образ: росіяни, на думку Марійки, не здатні на великі вчинки, а українці завжди дотримуються даного слова. В той момент Валера усвідомлює, що вищі цінності на стороні українців, і признається: *Я гуцул!* І проходить дещо схоже до ініціації африканських племен – посвячення, за допомогою якого він повністю стане гуцулом. Валера вирішує здобути квітку (едельвейс), який росте лише в одному місці, високо в недоступних горах (на горі закоханих, згідно фольклору), щоб доказати Ксенії наскільки вона йому потрібна. На допомогу спішить Іван: *Ось тепер, коли ти наклав повні штани, я бачу, що ти справжній гуцул.* – *Гуцули не відступають!*

Коли Валера хоче здатись говорить: *Все, дядьку Ваня, я не зможу! Я хотів сказати, я москвич, ніякий я не гуцул, пробачте!* Але в кінці кінців Валера зриває квітку.

Риси Стефка, які виділяють його серед інших українців

Питання Стефка, як чорної вівці в селі буде останнім в цій статті. Знайомимось з ним в першій серії, коли все населення села зібралось проти нього з вилами. Він сам підкреслює, ніби майдан зібрався. Стефко нагодував свиней жителів села екстраспаплювачем жиру. І він тепер єдиний монополіст сала в селі. Голова села говорить: *Ex Tu! Не міг ти потравити свиней як комісія поїде!* Йому Іван радить тікати із села, так як люди не пробачать цього теракту. Стефко торгує також підозрілою косметикою, у якої закінчився термін придатності. Коли продає креми для лиця жінкам в селі, всі після його застосування хворіють, у всіх з'являється жахливий висип на лиці. Стефко зовсім інший, ніж жителі села. Він скупий, нікого до себе не запрошує і бачить у всьому лише прибуток. Навіть допомагає гангстерам знайти Валеру, за що отримує грошову винагороду. В одній із перших сцен, коли Валеру ніхто із таксистів не хоче підвезти із автовокзалу до села, лише він спішить з допомогою, але не безкорисно. Пояснює Валері, що для українців важливіші принципи, і тому ніхто не хоче йому допомогти, навіть за високу платню: *Я бачу ти людина добра і руки в золоті!* Валера розуміє, що це його людина, і що Стефко мислить в таких же рамках як і він. За гроші можна все. Тим більше, що у нього неприємності в селі. Стефко не лише отримує гроші, але і відводить від себе увагу розгніваного народу, коли привозить таємно москвича в село, що підкреслює словами: *Еміграція відміняється!*

Після того як Стефко дістав всіх в селі своїми думками, як нажитися на сусідах, вони за словами Валери: *Проти Стефка все прогресивне гуцульське населення ввело жорстокі санкції, повний бойкот.* А Іван не пускає його до свого дому: *Можна? – Не стій там, після тебе доведеться двері дезінфікувати!*

В серіалі *Останній Москаль* зображені два образи: росіянина і українця на прикладі життя, звичаїв і традицій жителів Великих Вуйок і трьох москвичів. Їхніми очима ми змогли побачити непрості відносини між ними.

Весь серіал побудований у двох просторах. По-перше простір московський. Це нічне міське безтурботне життя. Вічні вечірки в московських барах. І по-друге – це Карпати. Тут можемо побачити зелені ліси і гори, квіти на лугах і тварин. Лелеки, що будують свої гнізда навкруги людських поселень. Тут люди живуть в гармонії з природою, здаля від сучасних технологій, але щасливо. Люди тут віруючі. Контрастно виглядає одягнена в бетон і асфальт Москва. Для жителів села це місто є місцем гріха і зла. Персонажі втілюють риси характерні для своїх народів і для відповідних просторів. Однак не всі. Стефко ближче до московської культури і тому він «чорна вівця» в селі. Валера спочатку повністю веде себе як москвич, але протягом серіалу набуває ряд українських рис.

Підсумовуючи, потрібно відмітити, що українське в даному серіалі, представлено як святе, правильне, обґрунтоване вищими цінностями. На противагу виступає російське, чи московське, яке асоціюється зі всім поганим і деморалізованим.

Вважаємо за необхідне також додати, що вибір маленького села в Карпатах не випадковий, тому що автори серіалу намагались таким чином передати українські звичаї і традиції, які перш за все збереглися в таких закутках країни. В даному випадку Карпати виступають символом всієї України. На противагу виступає Москва, яка символізує цілу Росію, де російські культура і душа втрачаються за рахунок західних звичок і принципів. Це можна побачити на прикладі москвичів і Стефка, якому ближчим є російський простір. Вони вважають, що можна всього досягти за допомогою грошей. Вони самі не працюють та думають, що українці – це робоча сила і гастербайтери.

Констатуючи, робимо висновок, що для українців важливішими є релігія та духовні цінності, тоді як для росіян – матеріальні.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Апресян 1974:** Апресян Ю. Д. *Лексическая семантика. Синонимические средства языка.* Москва 1974.
- Chról 2014:** Chról E. *Межъязыковые омонимы и паронимы в болгарском и русском языках.* – *Zeszyty Cyrylo-metodiańskie*, nr 3/2014, 106–112.
- Cybulska 2013:** Cybulska A. *Стереотип еврея в українських анекдотах.* W: *Świat Słowian w języku i kulturze XIV. Wybrane zagadnienia z języków słowiańskich i germańskich*, red. D. Dziadosz, A. Krzanowska, Szczecin 2013.
- Вежбицкая 2002:** Вежбицкая А. *Русские культурные скрипты и их отражение в языке.* – *Русский язык в научном освещении*, nr 2(4), Москва 2002, 6–34.
- Лотман 1994:** Лотман Ю. М. *Беседы о русской культуре. Быт и традиции русского дворянства (XVIII – начало XIX века)*, Санкт-Петербург 1994.